

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต เกิดการจำหน่าย การให้บริการอย่างสลับซับซ้อน ทำให้วิถีการดำรงชีวิตและการรับรู้ของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม จากชีวิตที่เคยอยู่อย่างเรียบง่าย ทำมาหากินกันตามสบาย มีความสุขกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีน้ำใจไมตรีเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันได้แปรเปลี่ยนเป็นชีวิตที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันในการทำมาหากิน มุ่งแสวงหาความสุข ความพอใจในด้านวัตถุ มีการเปรียบเทียบกันในเรื่องทรัพย์สินเงินทอง เกิดการแบ่งแยกชนชั้น เช่น คนรวยกับคนจน คนในเมืองกับคนชนบท ความกดดันและการคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ทำให้คนคิดถึงแต่วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ เกิดการเอาวัดเอาเปรียบ นำไปสู่การใช้ชีวิตที่ผิดหลักศีลธรรมและกฎหมาย ปัญหาการทุจริตหลอกลวง การใช้อำนาจคดโกงและอาชญากรรมต่าง ๆ ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวว่า

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม ค่านิยม สุขภาพกายและสุขภาพจิต เพราะสังคมปัจจุบันมุ่งสนใจพัฒนาเฉพาะในด้านวัตถุ ขาดการพัฒนาในด้านจิตใจ ทำให้คนไม่อยู่ภายใต้ กฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมา

ยิ่งไปกว่านั้น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านสื่อสารคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วทั่วถึงกันทั่วโลก ทำให้อิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติแผ่กระจายเข้ามาในสังคมไทย ทำให้เยาวชนและประชาชนเกิดความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่เป็นค่านิยมแปลกใหม่ และนำมายึดถือประพฤติดังปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยไม่มีการเลือกสรรเฉพาะในส่วนที่ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของสังคมไทย ซึ่งวัฒนธรรมของต่างชาติบางอย่าง ก่อให้เกิดปัญหาด้านความฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย ขัดต่อระเบียบประเพณีที่ดีงาม คุณธรรม และจริยธรรมของไทย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ

ตามมา โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไป เช่น การประพฤติผิดทางเพศ ปัญหาด้านความก้าวร้าวไม่สุภาพเรียบร้อย การติดยาเสพติดให้โทษ ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้นับวันจะพอกพูนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสื่อมวลชนก็สร้างปัญหาด้านศีลธรรม ด้วยการเสนอข่าวอาชญากรรมรุนแรงไม่เว้นแต่ละวัน เช่น การปล้นจี้ ฆ่า นักราชทูตบังหลวง ทิ้งขยะไม่เป็นที่ จุดคร่าอาจารย์ ตัดเศียรพระพุทธรูป ผ่าฝืนกฎจราจร รวมทั้งเสนอละคร ภาพยนตร์ด้อยคุณภาพ เน้นเนื้อหาสาระในทางเสื่อมศีลธรรม เช่น ความอิจฉาริษยา การชิงรักหักสวาท การแก้แค้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อค่านิยม ความคิด ความประพฤติของประชาชนและเยาวชนในวงกว้าง

จากสภาพของสังคมไทยดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ได้เน้นความสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุ มากกว่าการพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะทางด้านการพัฒนาจิตใจ ทำให้อัตราส่วนของความเจริญด้านวัตถุและจิตใจไม่สัมพันธ์กัน ทำให้เกิดปัญหาติดตามมา และมีผลต่อความสงบสุขในสังคม ดังที่ บุญทัน ดอกไธสง (2529) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

วิทยาการสมัยใหม่ และโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกวันนี้ เราจักต้องเตรียมคนในชาติ เพื่อการพัฒนาทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม แต่ถ้าหากว่าเราย้ำเน้นเฉพาะรูปธรรมอย่างเดียว สังคมนั้นย่อมพัฒนาไม่ได้ ชาติที่พัฒนาตนได้ขึ้นจะต้องเริ่มต้นที่ฐานเดิม หรือฐานหลักของวัฒนธรรม เช่น ประเทศยุโรปนั้นพัฒนาประเทศโดยหลักจริยธรรม

ปีเตอร์ ดู สาตอย (Peter du Satoy) (1962) กล่าวว่า

ในการพัฒนาประเทศนั้น ควรเริ่มด้วยการพัฒนาศีลธรรมของคนในชาติก่อน จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ เพราะการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมทางศีลธรรมเป็นฐานแรกเปรียบเหมือนการจัดดิน ถมดิน แล้วกระทุ้ง อัดดินให้แน่น และลงเสาเข็มให้ถูกต้องตามหลักวิชา ซึ่งเป็นการเตรียมการพัฒนาในการสร้างตึกหรือสร้างบ้านไม่ให้ทรุด ซึ่งเป็นหลักของศีลธรรมเบื้องต้นนั่นเอง ตึกจึงไม่ทรุด เช่นเดียวกับสังคมมนุษย์ เราต้องฝึกจิตใจซึ่งเป็นทรวงอกบุคคลให้มีศีลธรรม (คุณภาพทางจิต) ก่อน แล้วจึงพัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ

ฉะนั้นการเสริมสร้างคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เยาวชน และบุคคลในสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำ และจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย ทุกระดับ ตั้งแต่สถาบันครอบครัวสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสถาบันสื่อมวลชน ตลอดจนหน่วยงาน ไปจนถึงองค์กรระดับชาติ

อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาได้รับความคาดหวังเป็นอย่างสูง ให้เป็นแหล่งช่วยปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน รัฐบาลทุกยุคได้เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของคนในสังคม โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ตลอดมาจากแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้เน้นถึงการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยศึกษา ดังนี้ คือ

.....ข้อ 3 ส่งเสริมการเรียนการสอน ศาสนา ศิลธรรมและจริยศึกษาให้นักเรียนและเยาวชนเข้าใจหลักธรรมและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง มุ่งเน้นพัฒนาจิตใจของนักเรียนและเยาวชนให้มีคุณธรรมพื้นฐาน 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทั้งฝึกอบรมนักเรียนและเยาวชนให้ประพฤติตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม ค่านิยม และจริยศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัว สังคม และที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบสัมมาชีพ ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องความกตัญญูตักเตือน ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การประหยัด การใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและการรู้จักประมาณตน โดยจัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิธีการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาในประเทศไทย จึงให้ความสำคัญต่อจริยศึกษามาตลอด แต่พบปัญหา ซึ่ง ละออ การุณยวิช (อ้างถึงใน กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, 2525) ได้กล่าวไว้ว่า

..... เท่าที่ผ่านมา แผนการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับต่างให้ความสำคัญ แก่จริยศึกษา มาก แต่ในทางปฏิบัติจริยศึกษาในหลักสูตรได้ลดความสำคัญลง และกลายเป็นวิชาหนึ่ง เสมือนเป็นส่วนหนึ่งของพุทธศึกษา เพราะการสอนและการสอบเป็นการส่งเสริมและวัดความจำ

มิได้ให้หลักสำคัญ ที่จะนำให้นักเรียนคิด และปฏิบัติให้ถูกทาง หรือเน้นพฤติกรรมการแสดงออก
จริงในชีวิตประจำวัน.....

ชาลี สัทธา (อ้างถึงใน กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, 2525) พบว่า
การเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนยังไม่ได้ผล เด็กยังขาดความคิดรวบยอด
เกี่ยวกับคุณลักษณะจริยธรรมอยู่หลายประการ เช่น ความสามัคคี ความเสียสละ
การประหยัด ความขยัน ความกตัญญูกตเวทิต์ ไม่เข้าใจหลักธรรมของศาสนา ฯลฯ
ประสบการณ์การเรียนในโรงเรียนทางด้านจริยศึกษาเป็นภาคทฤษฎีขาดการปฏิบัติ ทำให้
ไม่เข้าใจคุณธรรมต่าง ๆ ได้แจ่มชัดและไม่ได้รับการฝึกฝนให้เป็นนิสัย

ด้วยเหตุนี้ ในการให้การศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาจริยธรรมของคนในสังคม จึงนำ
จะศึกษาถึงสิ่งที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการศึกษา คือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นแม่บท
ของการจัดการศึกษา ประกอบกับ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงใน
ด้านหลักสูตร ได้มอบหมายให้กรมวิชาการ ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใหม่
พุทธศักราช 2533 โดยมีจุดเน้นถึงคุณภาพที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่คาดหวังดังนี้ (เอกสาร
แนะนำหลักสูตร ฉบับปรับปรุง 2533 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

1. สามารถสื่อความด้วยการอ่าน การฟัง การพูดและการเขียนอย่างมีวิจารณ์ญาณ
2. สามารถคิดคำนวณ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเลขที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน
3. สามารถคาดหมายการเปลี่ยนแปลง ในสังคม สิ่งแวดล้อม และปฏิบัติตนได้
สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
4. รักษาสุขภาพทั้งด้านกาย และใจของตน เพิ่มพูนอนามัยชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
อยู่เสมอ
5. มีค่านิยมในการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความยินดี
เป็นประจำ

จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว ในการพัฒนาหลักสูตรใหม่พุทธศักราช 2533 ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จะเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้าน ความรู้และจริยธรรม แต่เมื่อพิจารณาตามหลักจิตวิทยาแล้ว ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย เป็นกลุ่มหนึ่งที่ควรมุ่งเน้นในการปลูกฝังจริยธรรม เนื่องจากผู้เรียนวัยนี้กำลังอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะเป็นผู้ใหญ่ จึงอาจลอกเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ รอบข้าง โดยขาดวิจารณญาณที่ดี ในการเลือกแบบแผนความประพฤติที่เหมาะสม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต (สุดารัตน์ ชรรินชัย, 2530) ดังนั้น การที่จะให้เด็กในวันนี้เติบโต อยู่ในสังคมอย่างมีสติ เพียบพร้อมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม จึงควรปลูกฝังแนวคิดทาง จริยธรรมที่สำคัญ ๆ แก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้มีสิ่งยึดเหนี่ยว ไม่ให้หลงกระทำผิด โดยสอดแทรก จริยศึกษาลงในหลักสูตร และจุดประสงค์ของทุกกลุ่มวิชา

จากเหตุผลดังกล่าว และความสำคัญของหลักสูตร อันเป็นเป้าหมายหลักในอันที่จะพัฒนาจริยธรรม ผู้วิจัยจึงมีความต้องการวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่ เกี่ยวข้อง จะได้เฝ้าผลวิจัยมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้มีเนื้อหาที่เอื้ออำนวยต่อการอบรมจริยธรรมของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ขอบเขตของการวิจัย

วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร ดังนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ส่วนของวิชาบังคับแกน และวิชาบังคับเลือก 5 วิชา คือ วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา วิชาภาษาอังกฤษ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
2. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. หนังสือเรียน และคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน
ในวิชาบังคับแกน และวิชาบังคับเลือก ทั้ง 5 วิชา มีจำนวนทั้งสิ้น 41 เล่ม ดังมีรายละเอียดดังนี้

วิชา	บังคับแกน									บังคับเลือก		หมายเหตุ
	ม.4			ม.5			ม.6			ไม่บังคับชั้นเรียน		
	หนังสือ เรียน	คู่มือ ครู	หนังสือ อ่านนอก เวลา	หนังสือ เรียน	คู่มือ ครู	หนังสือ อ่านนอก เวลา	หนังสือ เรียน	คู่มือ ครู	หนังสือ อ่านนอก เวลา	หนังสือ	คู่มือครู	
1. ภาษาไทย	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. สังคมศึกษา	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	วิชา พระพุทธศาสนา 1 เล่ม (เลือกเสรี)
3. พลานามัย	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	10	วิชาบังคับเลือก ในชั้น ม. 4 6 เล่ม
5. พื้นฐานวิชาอาชีพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	
	5	1	4	-	-	-	-	-	-	14	10	7
	รวม										41 เล่ม	

3.1 หนังสือเรียน และคู่มือครูที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้เท่าที่ปรากฏตามสภาพความเป็นจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) จึงมีเพียงหนังสือเรียน คู่มือครู ในระดับชั้น ม.4 (ระดับ ม.5 และ ม.6 บังคับใช้หนังสือเรียนและคู่มือครูในหลักสูตรเดิม) และหนังสือที่ใช้สำหรับรายวิชา บังคับเลือกซึ่งไม่บังคับชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์จากหนังสือเรียนและคู่มือครูจากเอกสารดังกล่าว

3.2 วิชาสังคมศึกษาและวิชาพลานามัย ยังไม่มีหนังสือเรียนและคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ จึงใช้หนังสือของสำนักพิมพ์เอกชนหลาย ๆ แห่งที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายในแต่ละรายวิชา ยกเว้น พระพุทธศาสนา เป็นวิชาเลือกเสรี มีหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งบังคับให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนต้องเรียนรายวิชานี้ ภาคเรียนละ 1 รายวิชา

รวมเอกสารในข้อ 1, 2 และ 3 ที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 43 เล่ม (รายชื่อเอกสาร หนังสือเรียน และคู่มือครู ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

4. ในด้านเกี่ยวกับจริยธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรม จากพระบรมราโชวาทในรัชกาลปัจจุบัน นโยบาย คำขวัญ เอกสารของทางรัฐบาล เอกสารของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี จริยธรรมของไทย งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มาพัฒนาเป็นกรอบการวิจัย 21 ประการ ซึ่งได้รับการตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านจริยธรรม โดยมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรเพิ่มเติมอีก 3 ประการ รวมเป็น 24 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูต่เวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความมัธยัสถ์ ประหยัด ความยุติธรรม ความอดสาหะขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา การพึ่งตนเอง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีสัจจะและความจริงใจ ความมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี ความอดทน อดกลั้น การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม ความใฝ่รู้ การรู้จักประมาณตน การไม่เบียดเบียนกัน ความมีสัมมาคารวะ การส่งเสริมคนทำความดี ความกล้าทางจริยธรรม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะในส่วนของหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร โดยไม่คำนึงถึงการจัดการเรียนการสอน
2. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาและวิชาพลานามัย ยังไม่มีหนังสือเรียนและคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยจึงศึกษาจากหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์เอกชน ที่ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นจึงถือว่าทุกรายวิชาในแต่ละสำนักพิมพ์ มีเนื้อหาตรงตามจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้
3. หน่วยในการวิเคราะห์ ใช้เนื้อหาสำคัญ หรือความคิดรวบยอด (concept) ของเนื้อหาในแต่ละบทมาวิเคราะห์

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การพิจารณา แจกแจงสาระหรือแนวคิดด้านจริยธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และหนังสือเรียน โดยใช้แบบวิเคราะห์เครื่องมือที่แสดงผลเป็นตัวเลขได้

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

เอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง เอกสารต่าง ๆ ที่ผู้ทำหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรได้จัดทำ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย คำสั่ง กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดหนังสือเรียน ฯลฯ

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในส่วนวิชาบังคับแกน และวิชาบังคับเลือกทั้ง 5 วิชา ตามรายชื่อโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก 91/2532 เรื่องกำหนดหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และบัญชีรายชื่อหนังสือเรียน และสื่อการเรียนอื่น ๆ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

คุณลักษณะทางจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่พึงงามถูกต้อง และเป็นหลักเกณฑ์ที่ยอมรับในสังคมที่บุคคลในสังคมไทย ควรประพฤติปฏิบัติ

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ และปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

ความซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเอง และผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุอันเป็นที่มาแห่งผล

ความกตัญญูกตเวทิตะ หมายถึง ความสำนึกในบุญคุณของบุคคล หรือสิ่งอื่นที่มีต่อตนเอง และสังคม อีกทั้งพยายามตอบแทนพระคุณของบุคคลหรือสิ่งอื่น ๆ อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมาย ข้อบังคับ กติกาของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม อันนำมาสู่ความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบในสังคม

ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

การรู้จักสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มด้วยใจรัก มีการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหา เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

ความมัธยัสถ์ ประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตนและส่วนรวม ตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์ คุ่มค่ามากที่สุด รวมทั้งรู้จักดูแลซ่อมแซมสิ่งของทั้งของตนเองและส่วนรวม

ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเหตุผล ปราศจากความลำเอียง

ความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ทอดทิ้ง เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง

ความเมตตากรุณา หมายถึง การมีความรักปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะ

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิต โอบอ้อมอารี แบ่งปันและช่วยเหลือเจือจุน เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข มีความพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

การมีสัจจะและความจริงใจ หมายถึง การปฏิบัติและพูดตรงตามความจริงด้วยความปรารถนาดี เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจถูกต้อง อีกทั้งปฏิบัติตามคำสัญญา ภาระงานต่าง ๆ ที่ตนให้ไว้

ความมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี หมายถึง การรู้ตัวในสิ่งที่ตนกำลังกระทำ หรือจะกระทำว่ามีความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอย่างไร

ความอดทน อดกลั้น หมายถึง การรู้จักควบคุมการกระทำและอารมณ์ของตนไว้ในขอบเขตที่สังคมยอมรับ ไม่ก่อปฏิกิริยาใด ๆ ที่ได้รับการกระทบจากการชั่วอารมณ์ประสพภัยผิดหวัง หรือมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ตาม

การตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตรงตามเวลาที่กำหนด อย่างสม่ำเสมอ

ความเป็นผู้มีวัณธรรม หมายถึง การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่สังคมนั้นยอมรับว่าเป็นการกระทำที่ตรงตาม ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ

ความใฝ่รู้ หมายถึง ความอยากรู้ อยากรู้ ในสิ่งต่าง ๆ และพยายามขวนขวาย แสวงหา ความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การรู้จักประมาณตน หมายถึง การรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพ ฐานะ ความเป็นอยู่ส่วนตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำรงชีวิตที่เป็นสุขและเหมาะสมในสังคม

การไม่เบียดเบียนกัน หมายถึง การรับรู้ เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ไม่ล่วงเกิน ก้าวร้าว หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งทางกาย วาจา ใจ

ความมีสัมมาคารวะ หมายถึง การเคารพให้เกียรติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะตามวัณธรรมของตน

การส่งเสริมคนทำความดี หมายถึง การช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้ที่ทำความดี ใ้มีกำลังใจที่จะปฏิบัติและขยายผลการกระทำนั้นต่อไป

ความกล้าทางจริยธรรม หมายถึง การแสดงความกล้าในการคิดและกระทำแต่สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคล และตามกาลเทศะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน
2. ใช้เป็นข้อมูลในการปรับเนื้อหาหลักสูตร และหนังสือเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

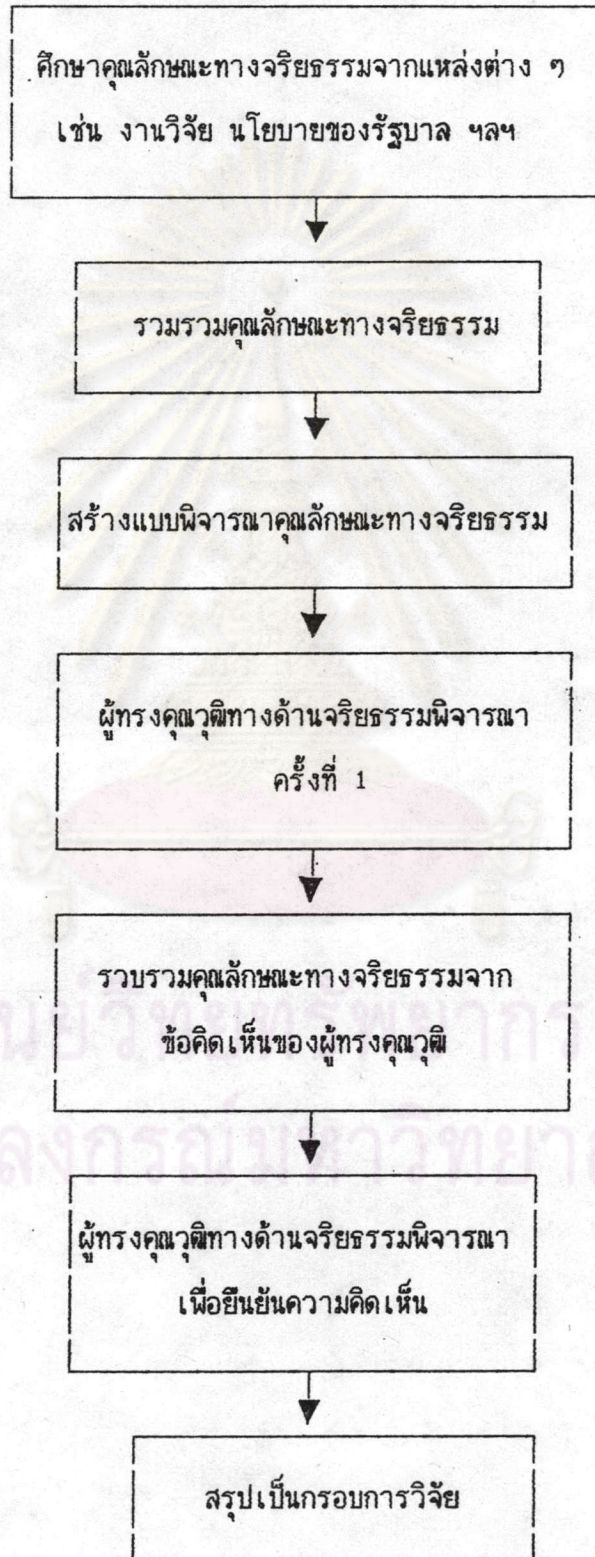
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

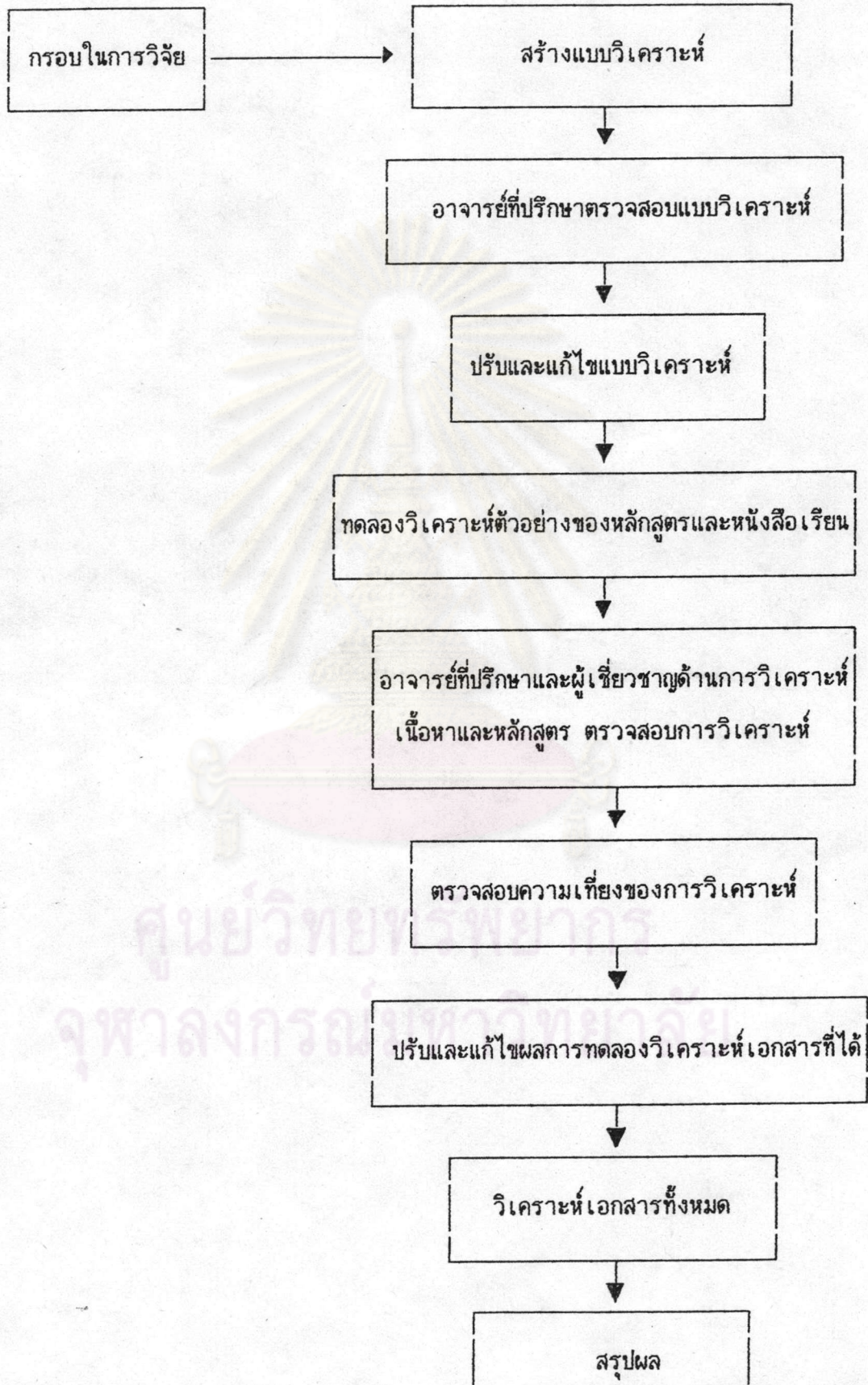
1. ขั้นพัฒนากรอบการวิจัย
2. ขั้นดำเนินการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ขั้นตอนการรอบการวิจัย

2. ขั้นตอนในการวิจัย

1. ชั้นพัฒนากรอบการวิจัย

1.1 ศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรจะมีสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยรวบรวมจากพระบรมราโชวาทในรัชกาลปัจจุบัน นโยบาย คำขวัญ เอกสารของทางรัฐบาล เอกสารของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี จริยธรรมของไทย งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.2 รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมจากการศึกษา ในข้อ 1.1

1.3 สร้างแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม

1.4 สร้างแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม ในข้อ 1.3 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรมพิจารณาและให้ข้อคิดเห็น ครั้งที่ 1 โดยมีเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับจริยธรรมดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม มีผลงานทางการเขียนบทความ ตำรา ตลอดจนการอภิปราย
2. เป็นบุคคลที่สนใจ และแสดงออกให้เห็นถึงความพยายามที่จะพัฒนาจริยธรรม โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการอภิปราย กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นต้น
3. เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม เช่น การวิจัย การวิเคราะห์ การวิจารณ์บทความ เป็นต้น
4. เป็นบุคคลที่มีความสนใจ และให้ความร่วมมือในการตอบแบบพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรม

1.5 รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรม จากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรม

1.6 นำคุณลักษณะทางจริยธรรม ที่รวบรวมได้ในข้อ 1.5 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรม พิจารณาอีกครั้งเพื่อยืนยันความคิดเห็น

1.7 นำผลจากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจริยธรรมมาสรุปเป็นกรอบการวิจัยภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. ขั้นตอนการวิจัย

- 2.1 นำกรอบการวิจัยในขั้นที่ 1 มาสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร
- 2.2 นำแบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
- 2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์ ได้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร
- 2.4 ทดลองวิเคราะห์ตัวอย่างของหลักสูตรและหนังสือเรียน
- 2.5 นำตัวอย่างการวิเคราะห์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์เนื้อหา และหลักสูตร ตรวจสอบการวิเคราะห์
- 2.6 ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างหนังสือ 1 เล่ม ด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย นำมาวิเคราะห์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ซ้ำ 1 ครั้ง โดยให้ระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความคงเส้นคงวา (consistency)
- 2.7 ปรับและแก้ไขผลการทดลองวิเคราะห์เอกสารที่ได้ให้ถูกต้องรัดกุมยิ่งขึ้น
- 2.8 ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสารด้วยตนเอง โดยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ใช้แหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หนังสือเรียน คู่มือครูที่ใช้ประกอบการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาบังคับแกน และวิชาบังคับเลือก ทั้ง 5 วิชา ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักพิมพ์เอกชน ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ รวมเอกสารทั้งสิ้น 43 เล่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้
 - 2.8.1 การแจกแจงความถี่ เพื่อทราบจำนวนของแต่ละคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ปรากฏในเอกสาร
 - 2.8.2 ใช้ค่าร้อยละเพื่อแสดงคุณลักษณะในแต่ละเอกสาร
- 2.9 สรุปผลการวิเคราะห์เอกสาร โดยนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

- บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย
- บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ ในส่วนสุดท้าย เป็นรายการอ้างอิง และภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย